

پیشروی ناتو در قفقاز جنوبی

تحركات پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) برای نفوذ در قفقاز جنوبی و قطعی شدن عضویت گرجستان در این سازمان موجب تشدید تنش میان تفلیس و مسکو شده است.

به گزارش آران نیوز، روابط دیپلماتیک گرجستان و روسیه از سال 2008 به تصمیم تفلیس و در پاسخ به اقدام مسکو در به رسمیت شناختن استقلال دو منطقه آبخازی و اوستیای جنوبی قطع شده است.

گرجستان این دو منطقه را بخشی از خاک خود می داند و به رسمیت شناخته شدن استقلال آنها از سوی روسیه، عامل اصلی اختلاف دو کشور است. با وجود اختلافات، مقامات دو کشور در 10 سال گذشته گاهی در باره امید خروج از بن بست مناسبات سخن می گفتند، ولی در ماه های اخیر و با قطعی شدن عضویت گرجستان در ناتو، تنش میان دو کشور حادث شد.

وزارت امور خارجه گرجستان اوایل فروردین امسال کرد که دیپلمات حافظ منافع روسیه مستقر در سفارت سوئیس در تفلیس را اخراج می کند. هر چند دولت گرجستان اعلام کرد این اقدام را در پی موضعگیری ضدروسی آمریکا، انگلیس و برخی کشورهای اروپایی پیامد مسمومیت سرگئی اسکریپال جاسوس سابق روس در لندن و در حمایت از موضع غرب انجام می دهد، ولی این موضوع بهانه ای دیگری از سوی تفلیس برای نزدیکی به غرب و فاصله گرفتن از مسکو تلقی می شود. برای شناخت وضعیت کنونی و پیش بینی افق آینده، نگاهی گذرا به روابط تفلیس و مسکو از زمان استقلال گرجستان و همچنین مروری بر مواضع متقابل و تشدید تنش بین دو همسایه ضروری است.

** روابط گرجستان و روسیه در گذر زمان
گرجستان با 69 هزار و 700 کیلومتر مربع مساحت و سه میلیون و 718 هزار نفر جمعیت همراه جمهوری آذربایجان و ارمنستان یکی از سه کشور منطقه قفقاز جنوبی است که از نظر جغرافیایی با قرار گرفتن در غرب دریای سیاه و داشتن مرز مشترک با ترکیه، روسیه، ارمنستان و جمهوری آذربایجان موقعیت جغرافیایی بسیار مناسبی دارد. پس از فروپاشی شوروی در سال 1991، گرجستان نیز مانند دیگر جمهوری ها مستقل شد و نخست با به قدرت رسیدن ادوارد شواردنادزه آخرین وزیر امور خارجه شوروی سابق بر کسی پوشیده نبود که این سیاستمدار کهنه کار گرجی تبار سیاست همخوانی با مسکو را پیش خواهد گرفت.

سال های نخست استقلال گرجستان با مناقشات قومی و تلاش های دو منطقه آبخازی و اوستیای جنوبی برای خروج از کنترل دولت مرکزی همراه بود که در اوایل دهه 90 میلادی به درگیری های نظامی میان ارتش و نیروهای مناطق جدایی طلب و در نهایت خارج شدن این دو منطقه از کنترل دولت انجامید. در دوره زمامداری شواردنادزه که تا سال 2003 یعنی وقوع انقلاب مخملی در گرجستان ادامه داشت، مناسبات با روسیه بزرگترین همسایه شمالی عادی بود. **** آغاز تحركات ناتو در حوزه دریای سیاه**

تحركات ناتو که اوایل سال های 2000 برای گسترش نفوذ در شرق اروپا و حوضه دریای سیاه آغاز شده بود، منجر به بروز دگرگونی های سیاسی در کشورهای منطقه از جمله انقلاب مخملی در گرجستان با کناره گیری شواردنادزه و به قدرت رسیدن میخائیل ساآکشویلی شد که به عنوان دست نشانده غرب شهرت داشت. بر کسی پوشیده نیست که انقلاب مخملی سال 2003 در گرجستان با حمایت و مساعدت های پشت پرده و آشکار غرب تحقق یافت و یکی از اهداف عمده آن هم کاهش جایگاه روسیه و گسترش نفوذ کشورهای غربی در منطقه بود. از همین رو دوره حکومت ساآکشویلی رئیس جمهوری غربگرا با تغییر سیاست خارجی تفلیس و بیانیه هایی علیه روسیه همراه بود.

با وجود این رویکرد، روسیه همچنان بازار عمده محصولات کشاورزی گرجستان و مقصد اصلی شهروندان گرجی برای کار بود. اما بیانیه های تند ساآکشویلی علیه روسیه و اتهامات وارده در باره حمایت مسکو از مناطق جدایی طلب آبخازی و اوستیای جنوبی و نیز علاقه برای میزبانی گرجستان از نیروهای ناتو به تنش در روابط دو کشور دامن زد.

گرجستان همچنین زمستان سال 2005 خواستار خروج فوری نظامیان روسیه از آخالکالاک و باتومی این کشور شد که زمان حکومت شواردنادزه در این مناطق مستقر شده بودند و سپس ساآکشویلی قصد تفلیس برای عضویت در ناتو را اعلام و پارلمان هم سال 2006 مصوبه ای در این زمینه صادر کرد.

** همه پرسی عضویت گرجستان در ناتو و تنش های بیشتر تا جنگ
گرجستان ماه ژانویه سال 2008 همزمان با انتخابات ریاست جمهوری، همه پرسی عضویت در ناتو را نیز برگزار کرد که 77 درصد به آن رای مثبت دادند، ولی در پی آن مسکو هر گونه تحركات این پیمان نزدیک مرزهای روسیه را تهدیدی برای منافع راهبردی خود در منطقه اعلام کرد.

از سوی دیگر، تنش در روابط تفلیس و مسکو ماه اوت سال 2008 به درگیری های نظامی گرجستان با نیروهای روسیه و مناطق تجزیه طلب آبخازی و اوستیای جنوبی منجر شد که نظامیان روسی توانستند در جریان این درگیری ها تا 30 کیلومتری پایتخت پیشروی کنند.

در پی این نبرد پنج روزه نیز مسکو بطور رسمی استقلال اوستیای جنوبی و آبخازی را به رسمیت شناخت و گرجستان هم در واکنش روابط دیپلماتیک با روسیه را قطع کرد. **** عضویت در ناتو اولویت سیاست خارجی تفلیس**

هرچند سال 2013 حزب حاکم کنونی «روپای گرجستان» با پیروزی در انتخابات پارلمانی و ریاست جمهوری به قدرت ساآکشویلی پایان داد، ولی دولت جدید هم عضویت در اتحادیه اروپا و ناتو را اولویت عمده سیاست خارجی این کشور اعلام کرد.

از دیگر سو مقام های گرجستانی که تا چندی پیش برای عادی سازی روابط با روسیه اعلام آمادگی می کردند با توجه به تحرک ناتو و نیز بیانیه های مسئولان گرجی برای پیوستن به این پیمان و واکنش های تند مسکو مواجه می شدند.

روسیه برگزاری تمرینات سالانه نظامی با حضور نظامیانی از کشورهای عضو ناتو با تجهیزات جنگی سنگین در گرجستان، پهلو گرفتن مرتب ناوگان نظامی غربی در بنادر این کشور در دریای سیاه و راه اندازی مراکز آموزشی نظامی ناتو در گرجستان را تهدیدی جدی برای امنیت خود تلقی می کرد.

** استقبال ناتو از گرجستان
مقامات ناتو که پیش از این اعلام می کردند، گرجستان شرایط پیوستن به این پیمان را ندارد، سال 2018 با رویکرد جدید از جذب تفلیس استقبال کردند که حمایت آمریکا و انگلیس را نیز در پی داشت، اما تنش بین گرجستان و روسیه را بیشتر کرد.

ینس استولنتبرگ دبیرکل ناتو اوایل اردیبهشت ماه گفت که گرجستان همه شرایط عضویت در این پیمان را دارد. وی افزود: در اجلاس سران کشورهای عضو ناتو در ماه جولای (مرداد) شاهد پیشرفت هایی برای عضویت گرجستان در ناتو خواهیم بود، ولی هنوز در مورد جزئیات تصمیمی اتخاذ نشده است.

استولنتبرگ گفت: به باور من همه کشورهای عضو ناتو حمایت قاطعانه خود را از عضویت گرجستان در این سازمان به نمایش می گذارند و کمک های سیاسی و عملی را به تفلیس را ادامه خواهند داد.

** تلاش گرجستان برای عضویت در ناتو

گئورگی کوپریکاشویلی نخست وزیر گرجستان اوایل خرداد امسال در سفر به آمریکا ابراز امیدواری کرد که تلاش های تفلیس برای عضویت در ناتو تا سال 2021 تحقق یابد. وی گفت: انتظار داریم جامعه بین الملل و ناتو اتفاق نظر لازم را پیدا کنند و در خصوص این تصمیم بسیار مهم به توافق برسند. کوپریکاشویلی یادآور شد که پیوستن به ناتو با توجه به ضرورت تقویت امنیت گرجستان برای مقامات این کشور اهمیت بسیار زیادی دارد و تفلیس هر روز برای عضویت در جامعه اروپایی و آتلانتیک تلاش می کند و امیدوار است که هرچه سریع تر به این هدف دست یابد. مایک پمپئو وزیر امور خارجه آمریکا نیز در جریان دیدار با نخست وزیر گرجستان در واشنگتن گفت: آمریکا برای پیوستن تفلیس به سازمان پیمان آتلانتیک شمالی اقدام و در اجلاس ماه جولای (19 و 20 تیر ماه) در بروکسل از این برنامه حمایت می کند.

** ابراز نگرانی روسیه از همکاری گرجستان و ناتو

گریگوری کاراسین معاون وزیر امور خارجه روسیه چند روز پس از سفر نخست وزیر گرجستان به آمریکا، از نگرانی مسکو در مورد تعمیق همکاری تفلیس و ناتو خبر داد و گفت: حق داریم در پاسخ به نزدیکی گرجستان و ناتو اقدامات لازم را برای تقویت امنیت خود انجام دهیم.

وی افزود: گسترش حضور نظامی نیروهای بیگانه در منطقه قفقاز جنوبی تهدید مستقیم برای روسیه دارد.

کاراسین گفت: شرکای گرجستان در سازمان پیمان آتلانتیک شمالی حتی پنهان هم نمی کنند که قدرت نظامی این کشور را در رابطه با مهار کردن روسیه تقویت می کنند و در چنین شرایطی ما حق داریم برای تحکیم امنیت خود و کشورهای متفق اقدامات لازم را انجام دهیم.

** سوریه نیز وارد ماجرا شد

همزمان با تشدید تنش میان تفلیس و مسکو، دمشق نیز اعلام کرد استقلال مناطق آبخازی و اوستیای جنوبی را به رسمیت می شناسد و به این ترتیب سوریه به جمع روسیه، نیکاراگوا، ونزوئلا و نائورو پیوست که استقلال این مناطق را پذیرفته اند.

این اقدام با واکنش تفلیس مواجه شد و اعلام کرد که روابط دیپلماتیک خود را با دمشق قطع می کند.

تفلیس همچنین مدعی شد که دولت سوریه به تحریک روسیه و با نقض موازین حقوق بین المللی استقلال این دو منطقه را به رسمیت شناخته است و ناتو نیز با انتشار بیانیه ای ضمن حمایت از تفلیس، اقدام دمشق را محکوم کرد.

کارشناسان سیاسی معتقدند با ادامه تلاش های تفلیس برای عضویت در ناتو و گسترش حضور نظامی این پیمان در گرجستان تنش در روابط با روسیه بیشتر می شود و برنده عمده نیز قدرت های غربی هستند.

گزارش از : تلمان زمان اف - مرضیه فاتحی